
Position paper

Aan: Vaste commissie voor Financiën (cie.fin@tweedekamer.nl)

Van: Prof.dr.mr. Edwin Heithuis (hoogleraar fiscale economie Universiteit van Amsterdam, wetenschappelijk adviseur BDO Belastingadviseurs en rechter-plaatsvervanger Rechtbank Den Haag)

Datum: 16 april 2025

Betreft: **Wet tegenbewijs box 3**

Met betrekking tot het wetsvoorstel Wet tegenbewijs box 3 (hierna kort aangeduid als het ‘tegenbewijs-wetsvoorstel’) zou ik graag de volgende drie punten willen inbrengen:

1. Doe dit niet: trek dit wetsvoorstel in en voer zo snel mogelijk het nieuwe regime in dat vanaf 2028 zal gaan gelden;
2. Verhoog voor de noodzakelijke budgettaire dekking het tarief; en
3. Een vermogensbelasting is geen alternatief.

Hieronder werk ik dit nader uit en sluit ik af met enkele meer concrete elementen in het tegenbewijs-wetsvoorstel zelf. De arresten van de Hoge Raad van juni en december 2024, waar dit wetsvoorstel de nadere uitwerking van is, heb ik uitvoerig geannoteerd in BNB 2024/85, BNB 2024/87, BNB 2024/89 en BNB 2025/37-38. Ik volsta met een verwijzing naar deze annotaties.

1. Doe dit niet!

Kort gezegd, is mijn suggestie: doe dit niet! Trek dit wetsvoorstel in en voer zo snel mogelijk het wetsvoorstel Wet werkelijk rendement box 3 in dat vanaf 2028 moet gaan gelden, en dan ook als tegenbewijs voor de jaren tot 2028. Dit wetsvoorstel is inmiddels geconsulteerd en ligt vermoedelijk ook klaar om te dienen bij de Tweede Kamer. Dit ‘2028-regime’ wijkt in grove lijnen op twee belangrijke punten af van dit tegenbewijs-wetsvoorstel, beide in het voordeel van belastingplichtigen:

1. Het staat kostenafrek toe;
2. Voor onroerende zaken – zowel verhuurde als in eigen gebruik – geldt een vermogenswinstregime, op realisatiebasis (in plaats van een vermogensaanwasregime, zoals nu voorgesteld).

Hoewel dit ‘2028-regime’ nog niet ideaal is, is dit wel een evenwichtiger en vooral rechtvaardiger systeem dan het tegenbewijs-wetsvoorstel. Dat geldt in het bijzonder met betrekking tot de kostenafrek.

Nadeel van het nu eerst invoeren van dit tegenbewijs-wetsvoorstel en daarna het werkelijk-rendementregime is dat de Belastingdienst tweemaal haar interne systemen moet aanpassen, eerst voor de overbruggingsperiode tot 2028 en daarna nogmaals vanaf 2028. Beide zijn voor de Belastingdienst zeer ingrijpende operaties. Dan ligt het naar mijn mening voor de hand om één ronde over te slaan en gelijk het definitieve regime vanaf 2028 in te voeren. Dat is dan één keer de pijn lijden maar dan is het ook klaar. De uitvoeringstoets bij het tegenbewijs-wetsvoorstel laat ook zien dat dit wetsvoorstel onuitvoerbaar is. Dit wetsvoorstel krijgt in de uitvoeringstoets namelijk de maximale ‘score’ van 5 rode vlaggen. Hieruit blijkt duidelijk: doe dit niet! Ook in de fiches van 2 april 2025 komt de onuitvoerbaarheid een paar keer terug. Sla deze tussenstap daarom gewoon over en zet alles op alles om de Wet werkelijk rendement box 3 eerder in te voeren en laat dit regime ook voor de jaren daarvóór gelden als het tegenbewijs-regime. Dan kunnen alle inspanningen daarop worden gericht en ontstaat er – eindelijk – rust in box 3, want ook dat is inmiddels dringend nodig. Menig belastingplichtige en intermediair is het spoor inmiddels wel volledig bijster.

Bij een systeem van werkelijk rendement is de Belastingdienst afhankelijk van informatie die de belastingplichtige aanlevert. Gek is dat niet, want dat geldt ook voor IB-ondernemers, dga’s en hun BV’s. Dat systeem kennen we al jaren en functioneert, voor zover ik kan waarnemen, naar tevredenheid. Waarom zou dit voor particuliere beleggers in box 3 dan een probleem zijn? Uit de fiches van 2 april 2025 klinkt echter een enorme angst om als overheid afhankelijk te moeten zijn van informatie van burgers. Vanwaar die angst en dat wantrouwen? Het is toch volstrekt normaal om informatie op te vragen bij de belastingplichtige? Die beschikt er immers over en daarom doet hij ook jaarlijks aangifte. De meeste belastingplichtigen, zeker zij die voor het tegenbewijs in aanmerking komen, laten hun aangiften invullen door intermediairs. De meeste intermediairs zijn lid van een beroepsorganisatie en daarmee onderworpen aan tuchtrecht. Rotte appels heb je overal maar veruit de grootste groep is volstrekt betrouwbaar en verricht zijn werk naar eer en geweten. En als dat niet zo is, heeft de Belastingdienst een scala aan machtsmiddelen tot haar beschikking om burgers te dwingen. Of om met Rutger Bregman te spreken: de meeste mensen deugen!

2. *Verhoog het box 3-tarief*

Box 3 ligt vanaf het begin dat concreet over eventuele wijzigingen wordt gesproken, en dat is al vanaf ongeveer medio 2015, onder de budgettaire knoet. Een nieuw systeem mag niks minder opleveren dan het oude systeem. Maar als dát steeds het uitgangspunt is, kun je niks wijzigen. Een forfaitair systeem dat geheel losgezongen is van de werkelijkheid, levert altijd de meeste en robuuste belastingopbrengst op. Doordat dit steeds het referentiekader is, heeft het steeds aan politieke moed ontbroken om op een ander meer reëel systeem over te stappen. En heeft de politiek het feitelijk aan de Hoge Raad overgelaten om wijzigingen af te dwingen, want de Hoge Raad heeft – terecht – geen boodschap aan het budgettaire argument. Maar het is eigenlijk natuurlijk nogal een aanfluiting dat de politiek op deze wijze haar verantwoordelijkheid ontloopt en de Hoge Raad als breekijzer laat fungeren. Zo hoort het niet te gaan in een rechtstaat. De overheid hoort zelf haar verantwoordelijkheid te nemen.

Overigens wordt de budgettaire derving van € 14 mrd. naar mijn inschatting schromelijk overdreven. Je zou er bijna kwade trouw in zien: als het budgettaire gat maar heel groot wordt voorgesteld, ontstaat vanzelf de politieke noodzaak het te dichten. Zoiets gaat dan een eigen leven leiden. En alle getallen die tot op heden als budgettaire derving worden genoemd, zijn volstrekt oncontroleerbaar. Zie ook de beslisnota van 14 maart 2025, waarin de Staatssecretaris van Financiën zelf al aangeeft in één (!) maand drie (!) ramingen te hebben gezien. En die ramingen zijn ook nog eens niet gecertificeerd door het CPB. Wij hebben ook wel eens sommetjes gemaakt en voor veel box 3-beleggers komen we helemaal niet toe aan het tegenbewijs. Voor hen is het forfaitaire stelsel simpelweg voordeliger.

Om het budgettaire gat te dichten, wordt nu voorgesteld om het hoogste forfaitaire percentage van thans 5,88 te verhogen met 1,78 procentpunt naar 7,66. Dat is werkelijk het domste idee ooit. Inmiddels is toch wel duidelijk dat een forfaitair regime zijn langste tijd heeft gehad en we daarvan af moeten. En wat gaan we dan doen? Dan gaan we dit forfaitaire rendement eerst nog even verhogen. Dit zal er enkel toe leiden dat nog meer belastingplichtigen gebruik zullen gaan maken van het tegenbewijs, met nog meer uitvoeringsproblemen van dien; het fiche van 2 april 2025 erkent dit ook. Dit is van eenzelfde domheid als toen in 2017 de oude 4% * 30% werd vervangen door een drieschijvensysteem, waarbij burgers met een bepaald vermogen geacht werden in een bepaalde mix te beleggen en te sparen. En we weten hoe dat is afgelopen!

Een alternatief voor de budgettaire derving waar ik weinig over hoor of lees, is verhoging van het box 3-tarief. Hoewel het vaststellen van tarieven vooral een politieke en geen wetenschappelijke aangelegenheid is, valt er vanuit wetenschappelijk oogpunt wel degelijk iets over te zeggen. Dan gaat het vooral over de neutraliteit van de verschillende belastingtarieven. De huidige box 3 kent het laagste tarief van alle boxen. Het box 1-tarief is maximaal 49,5% voor werknemers en 45% voor IB-ondernemers. Het box 2-tarief (incl. VPB) voor dga's is maximaal 48,8%. Maar het box 3-tarief is slechts 36%. Dus waarom het box 3-tarief dan niet verhogen? Naar mijn mening zit daar best ruimte in.

In de budgettaire bijlage bij de fiches van 2 april 2025 wordt een box 3-tariefsverhoging wel geopperd maar wordt opgemerkt dat dit tarief niet verder kan worden verhoogd dan 38% en dan zou het geen zoden aan de dijk zetten. Waar dat maximumtarief van 38% vandaan komt, blijkt niet uit die bijlage, maar ik vermoed dat het laagste box 2-tarief is bedoeld. Dat tarief is, inclusief de VPB, 38,8% (trouwens al bijna 1 procentpunt hoger). Maar de vraag is waarom het box 3-tarief niet hoger kan zijn dan deze 38,8%. Voor IB-ondernemers is het tarief maximaal 45% en die zien we ook niet om deze reden massaal overstappen naar de BV. Waarom zouden box 3-beleggers dat dan wel doen? Een BV gaat met de nodige kosten gepaard en de fiscale problematiek neemt exponentieel toe: naast IB, ook VPB, dividendbelasting en loonbelasting. En elk jaar een jaarrekening die moet worden gepubliceerd in het handelsregister. Denk alleen al aan de periodieke aangiften LB die moeten worden gedaan, want een dga in een BV wordt voor een gebruikelijk loon belast. Voor een beleggings-BV kan dit laag zijn, maximaal € 5000 per jaar, maar er zal wel minimaal 4-maal per jaar LB-aangifte moeten worden gedaan. Voorts kunnen vastgoedbeleggers in box 3 met hun vastgoedportefeuille alleen over naar de BV als er eerst 10,4% (vanaf 2026 8%) overdrachtsbelasting wordt betaald over de werkelijke waarde van het

vastgoed. Dat is een hele dure post. Vastgoedbeleggers zie ik daarom niet snel overstappen naar box 2. Blijven over de effectenbeleggers. Maar de vraag is dus of die dat zullen doen, vanwege de ingewikkeldere fiscale problematiek die dat met zich brengt.

Maar dit verlegt de focus naar box 2 en of het basistarief in deze box van thans 24,5% niet te laag is. Die 24,5% wijkt namelijk maar liefst 6,5 procentpunt af van het reguliere box 2-tarief van thans 31% (in 2024 was dat zelfs 8,5 procentpunt). Toen die 24,5% werd voorgesteld, bedroeg het reguliere tarief 26,9%, dus een verschil van slechts 2,4 procentpunt. Naar mijn mening kan dit lage box 2-tarief ook best wat worden verhoogd. Als dit tarief bijvoorbeeld 3 procentpunt onder het reguliere tarief blijft, dus 28%, zullen dga's in box 2 nog steeds hiervan gebruikmaken door dividend uit te keren tot de 1e schijfgrens van ongeveer € 67.800 (2025), wat de doelstelling is van dit lage tarief. De overheid haalt er dus meer box 2-belasting mee op én schept zo voor zichzelf ruimte om het box 3-tarief te verhogen, want bij een basistarief in box 2 van 28% bedraagt het minimale box 2-tarief (incl. VPB) 41,68%. Het box 3-tarief zou dan dus kunnen worden verhoogd naar, afgerond, 42%. Dat is 6 procentpunt meer dan het huidige box 3-tarief en 4 procentpunt meer dan de volgens genoemde budgettaire bijlage maximaal haalbare 38%.

Op het gevaar af dat ik afdwaal, zou men voorts ook nog naar de erf- en schenkbelasting kunnen kijken. Ook dat is onderdeel van het belasten van vermogen. Het ouder-kindtarief is thans 10%-20%. Mogelijk dat dit ook kan worden verhoogd, om de noodzakelijke budgettaire ruimte te creëren. De huidige erf- en schenkbelasting levert amper iets op, nog geen € 3 mrd., een peanut op de totale belastingopbrengst van de overheid van ruim € 270 mrd. (en dan tel ik de premies niet mee), terwijl we ook iets willen doen aan de grote vermogensongelijkheid in dit land. De erf- en schenkbelasting is daarvoor zeer geschikt. Die belasting is de grote gelijkmaker, maar de huidige erf- en schenkbelasting is vlees noch vis. Bij zo'n lage opbrengst zou ik zeggen, schaf hem dan maar af. Dan kun je de mensen die zich daarmee bezighouden, nuttiger inzetten. Maar misschien is het verstandiger om die belasting te verhogen. Waarbij ik me ook wel realiseer dat hier grenzen aan zijn, want mensen kunnen emigreren en dan zijn ze op enig moment van deze heffing af.

Er is ook nog klein bier. In een systeem van werkelijk rendement is voor een heffingvrij vermogen geen noodzaak meer, dus dit kan volledig worden afgeschaft. Met basisbehoeften wordt al rekening gehouden door middel van de heffingskortingen. Het heffingvrij vermogen is dan dubbelop. In een forfaitair systeem kan een heffingvrij vermogen worden gebillijkt vanwege de hardheid van zo'n forfaitair systeem en kleine beleggers buiten schot te laten. Maar in een systeem van werkelijke rendement – vermogensaanwas of vermogenswinst maakt niet uit – is er geen noodzaak meer voor een heffingvrij vermogen.

3. Vermogensbelasting

Opeens klinken de laatste tijd weer geluiden alsof een vermogensbelasting de oplossing van alle problemen zou zijn. Mijn reactie daarop is: dream on. De landsadvocaat heeft in zijn advies naar aanleiding van het Kerstarrest van 24 december 2021, toen de wetgever nog voor het rechtsherstel stond, al aangegeven dat een vermogensbelasting slechts het verhangen van bordjes

is en dat is Europeesrechtelijk kwetsbaar. Een forfaitaire inkomstenbelasting opeens een vermogensbelasting noemen maakt niet dat die belasting dan opeens niet meer in strijd zou zijn met het Europese recht. Feitelijk was de oude $4\% \cdot 30\%$ een vermogensbelasting van 1,2% en we weten hoe het hiermee is afgelopen. Voorts hebben wij tot 2001 een vermogensbelasting gehad en dat was voor veel vermogende belastingplichtigen reden om uit Nederland te emigreren. Wil je dit niet, dan zul je met grote vrijstellingen moeten werken, maar dan levert die belasting amper iets op – zie de huidige erf- en schenkbelasting – en heeft het dus allemaal niet zoveel zin.

Belangrijker is echter, tot slot, dat ook die oude vermogensbelasting feitelijk een belasting op de inkomsten uit vermogen was. Ook toen was er al het besef dat een jaarlijks terugkerende vermogensbelasting uiteindelijk moet worden voldaan uit de jaarlijkse opbrengsten uit het vermogen, want anders teert de belastingplichtige op zijn vermogen in. En interen op het vermogen is Europeesrechtelijk niet houdbaar, zeker als dit structureel gebeurt; ook de Hoge Raad heeft dit erkend in zijn jurisprudentie. In die oude vermogensbelasting kwam dit tot uitdrukking in de zogenoemde 68%-regeling die inhield dat een belastingplichtige nooit meer aan inkomsten- én vermogensbelasting tezamen betaalde dan 68% van zijn inkomen. Ik ga hier niet uitwijden tot welke structuren dit destijds leidde om aan de vermogensbelasting te ontkomen (en die inmiddels ook zijn gerepareerd) maar hieruit blijkt wel dat ook een vermogensbelasting ergens zal moeten worden begrensd tot een bepaald maximum van het inkomen. En dan kan men dus net zo goed een echte belasting op het inkomen uit vermogen invoeren. Het één is niet beter dan het ander.

4. Enkele concrete elementen

Tot slot besteed ik in deze paragraaf nog aandacht aan enkele concrete elementen in het tegenbewijs-wetsvoorstel. De volgorde is willekeurig.

a. Vermogenswinstheffing voor onroerende zaken

In het wetsvoorstel Wet tegenbewijs box 3 wordt voor alle vermogensbestanddelen, ook voor onroerende zaken, een vermogensaanwasstelsel voorgesteld, conform de arresten van de Hoge Raad. In de Wet werkelijk rendement box 3 die vanaf 2028 gaat gelden, was dit ook de bedoeling maar uiteindelijk heeft de voor-vorige Staatssecretaris Van Rij van Financiën ingezien dat dit voor onroerende zaken niet verstandig was. Voor onroerende zaken knelt het liquiditeitsgebrek dat kleeft aan een aanwasbelasting, namelijk veel meer dan voor andere beleggingen, zoals effecten. Je zult maar net de aanslag krijgen op een moment dat de markt in een dip zit en je je pand gedwongen moet verkopen om die aanslag te kunnen betalen. Dat hebben we eerder gezien tijdens de kredietcrisis voor vererfde woningen. Die werden regelmatig voor veel hogere WOZ-waarden aangeslagen in de erfbelasting dan waarvoor ze uiteindelijk door de erfgenamen konden worden verkocht. En toen zagen we ook dat banken zeer terughoudend waren om op die woning een financiering te verstrekken om de aanslag erfbelasting te kunnen betalen. Dus rijst nu de vraag waarom in dit tegenbewijs-wetsvoorstel voor onroerende zaken niet al een vermogenswinststelsel wordt ingevoerd, zoals dat straks vanaf 2028 het geval zal zijn. Dat de Hoge Raad heeft gekozen voor vermogensaanwas, betekent niet dat vermogenswinst niet Europeesrechtelijk zou zijn toegestaan. De wetgever kan dat bepalen.

Doet men dit, dan voorkomt men ook de merkwaardige uitkomst dat voor woningen vanwege de koppeling aan de WOZ-waarde feitelijk de vermogensaanwas wordt genomen over het verkeerde jaar, nl het jaar ervóór. Dit komt door de terugslag van één jaar in de peildatum voor de WOZ-waardering. Dat rare effect dat in jaar t feitelijk de waardeestijging in jaar t-1 wordt belast, zijn we dan gelijk kwijt.

En we weten nu ook nog niet hoe moet worden omgegaan met dat ene jaar 2023, waarin de leegwaarderatietabel is aangepast, waardoor vanaf dat jaar de afslag op de WOZ-waarde aanzienlijk is verlaagd. Door aanpassing van die tabel is er dan een louter papieren waardeestijging. Het kan natuurlijk niet zo zijn deze papieren waardeestijging in aanmerking wordt genomen als werkelijk rendement. Maar hoe dit wordt opgelost, heb ik nog niet gezien, ook niet in dit tegenbewijs-wetsvoorstel terwijl dit wetsvoorstel ook ziet op het jaar 2023.

b. Kostenaf trek

Hierboven sprak ik al kort over het niet toestaan van kostenaf trek in het tegenbewijs-wetsvoorstel. Weliswaar heeft de Hoge Raad bepaalt dat dit niet hoeft maar de wetgever kan dit wijzigen. Geen rekening houden met kostenaf trek is volstrekt belachelijk. Dan belast je niet het werkelijke rendement, ook al noem je dat wel zo. Kosten maken nu eenmaal een onlosmakelijk onderdeel uit van het werkelijke rendement en horen er dus gewoon bij. Geen kostenaf trek raakt vooral vastgoedbeleggers, want vastgoed gaat doorgaans gepaard met behoorlijke kosten, en naar verluidt zijn die nu al massaal hun vastgoed aan het verkopen, uitponden in het jargon. Die woningen verdwijnen dus van de huurmarkt; Minister Keijzer van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heeft inmiddels ook al maatregelen aangekondigd om dit uitponden tegen te gaan. De fiscaliteit in box 3 hoort hier echter ook bij. Het zou dus al helpen als kostenaf trek wordt toegestaan en de Wet werkelijk rendement box 3 voorziet hier dus in. Ook kan men zich voorstellen wat dit betekent voor de broodnodige investeringen en onderhoud die moeten plaatsvinden als je als vastgoedbelegger weet dat die kosten vanaf 2028 wel aftrekbaar zijn. Vastgoedbeleggers zullen investeringen, denk ook aan verduurzaming, en onderhoud dan zoveel mogelijk uitstellen tot 2028 of later. Mij lijkt dat niet wenselijk.

Voorts lost het niks op en verplaatst het de discussie slechts, want in het systeem van de Hoge Raad moet onderscheid worden gemaakt tussen investerings-/verbeteringskosten enerzijds en onderhoudskosten anderzijds. Waardeestijgingen die het gevolg zijn van het eerste, tellen niet mee, waardeestijgingen als gevolg van het tweede wel. Men kan zich voorstellen dat dit tot veel discussies met de Belastingdienst zal leiden over de vraag of sprake is van investering/verbetering of onderhoud. Sta je aftrek van kosten en afschrijvingen wel toe, dan speelt deze problematiek minder. En afschrijvingen op de investeringen kunnen worden beperkt tot de bodemwaarde (100% WOZ-waarde), zoals thans in de winstsfeer al het geval is.

c. Bijtelling wegens eigen gebruik tweede (vakantie)woning

De bijtelling voor eigen gebruik van de tweede (vakantie)woning is theoretisch verdedigbaar, zoals de Hoge Raad ook al heeft geoordeeld, maar praktisch onwenselijk en zal tot veel discussies met de Belastingdienst leiden. En waarom dan de economische huurwaarde (puntensysteem)

moet worden genomen en niet het forfait van 2,65% WOZ-waarde, zoals is voorzien in de Wet werkelijk rendement box 3, ontgaat mij. Of is dit forfait nu ook van tafel, want juridisch kwetsbaar? Bij de eigen woning hanteren we ook een forfait en dat heeft de Hoge Raad geaccepteerd. Men moet nu niet doen alsof elk forfait niet meer zou kunnen. Alleen de huidige box 3 kent alleen maar forfaits en dat kan niet. Maar een forfait als hulpmiddel om het werkelijke rendement te benaderen, kan nog steeds. Als het forfait maar niet te veel afwijkt van de werkelijkheid.

d. 'Arm's length'-principe

Zowel in het tegenbewijs-wetsvoorstel als in de Wet werkelijk rendement wordt een zakelijkheidsprincipe voor particulieren geïntroduceerd. Dat is vanuit praktisch oogpunt onwenselijk – ik vrees dat veel particulieren dit niet gaan begrijpen – maar ik vrees onontkoombaar, om de in de memorie van toelichting geschetste redenen. Ik zou het liever niet zien maar ik zie ook niet hoe men deze problematiek dan wel zou moeten oplossen. Eén ding weet je wel zeker: dit zal tot veel discussies met belastingplichtigen leiden, net zoals we dit zien bij dga's en hun BV's.

e. Enkele technische kwesties

In het tegenbewijs-wetsvoorstel zijn enkele kwesties nog onvoldoende uitgewerkt. Ik noem er twee:

1. hoe vindt de verdeling van het box 3-inkomen plaats tussen partners?
 2. hoe vindt de aftrek van dubbele belasting plaats voor buitenlandse vermogensbestanddelen, zoals bijvoorbeeld een Franse vakantiewoning.
- Hieraan zou in het bijzonder tijdens de parlementaire behandeling nadere aandacht moeten worden besteed.

5. Samenvattend

Samenvattend ben ik van mening dat:

1. dit tegenbewijs-wetsvoorstel beter kan worden overgeslagen en zo snel mogelijk kan worden overgestapt op het '2028-regime',
2. als (gedeeltelijke) budgettaire dekking het tarief in box 3 kan worden verhoogd (onder gelijktijdige verhoging van het basistarief in box 2), en
3. een vermogensbelasting geen oplossing is.

Wenst men het tegenbewijs-wetsvoorstel toch door te zetten en daarbij zo dicht mogelijk bij het systeem van de Hoge Raad te blijven, dan is dit wetsvoorstel daartoe geschikt. Maar dan voorzie ik op onderdelen veel discussies tussen de Belastingdienst en belastingplichtigen met vermoedelijk ook de nodige rechtszaken die een toch al overbelaste rechtspraak nog verder zullen verstoppert. Dus vandaar mijn cri de coeur: doe dit niet!

E.J.W. Heithuis